

Załącznik do Uchwały Nr 30/413/19/VI
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 24 czerwca 2019 roku

**Sprawozdanie z realizacji w roku 2018
„Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie w Województwie
Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020”.**

Olsztyn, maj 2019 rok

Wprowadzenie

Działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w roku 2018 były realizowane w oparciu o zapisy Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020, który został przyjęty uchwałą Nr 4/30/15/V z dnia 20 stycznia 2015 r. przez Zarząd Województwa zgodnie z art. 6 ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Program opiera się na sześciu celach szczegółowych:

1. Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy;
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc;
4. Podniesienie kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
5. Wzmacnianie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim;
6. Podniesienie wrażliwości społecznej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dokumentami źródłowymi Programu Wojewódzkiego są:

- ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku;
- ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku;
- ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020;
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 r.

Przy planowaniu i podejmowaniu działań w zakresie problematyki przemocy w rodzinie kierowano się głównym celem Programu, jakim jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim. Podejmowane działania były zgodne z realizacją celów szczegółowych, nakierowanych na rozwiązywanie problemów przemocy w rodzinie i ograniczanie negatywnych następstw związanych z jej występowaniem, między innymi poprzez wspieranie rodzin uwikłanych w przemoc, rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na poziomie lokalnym i krajowym w zakresie przeciwdziałania i ograniczania zjawiska przemocy oraz badanie, monitorowanie skali i specyfiki zjawiska przemocy w regionie warmińsko-mazurskim. Podmiotami współpracującymi w realizacji wskazanych celów/działań były: Samorządy gmin i powiatów oraz ich jednostki organizacyjne

(w tym Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie i Ośrodki Pomocy Społecznej), Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie, Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie oraz organizacje pozarządowe, itd.

W monitorowanym okresie Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizował dwutorowo, zarówno w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020, a także w ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020.

W monitorowanym okresie na działania związane z realizacją zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy przeznaczono z budżetu samorządu województwa kwotę 86 716 zł.

Duże znaczenie dla monitorowania działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają sprawozdania składane przez organizacje pozarządowe i samorządy lokalne z realizacji dofinansowanych zadań. Monitoring realizacji WPPPwR jest możliwy także dzięki dobrej współpracy z instytucjami i placówkami z terenu województwa.

Jednostką odpowiedzialną za realizację zadań własnych samorządu województwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim, według danych uzyskanych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie.

Tabela 1. Liczba wszystkich sporządzonych „Niebieskich Kart” w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2017- 2018r.

	Liczba WSZYSTKICH Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. oraz 01.01.2018 r. do 31.12.2018 r.		Liczba Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. oraz 01.01.2018 r. do 31.12.2018 r. WSZCZYNAJĄCYCH procedurę "Niebieskie Karty"		Liczba WSZYSTKICH Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. oraz 01.01.2018 r. do 31.12.2018 r. w których osobą wobec której istniało podejrzenie, że doświadcza przemocy była osoba niepełnoletnia (do 18 r. ż.)		Liczba Niebieskich Kart - A wypełnionych w okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. oraz 01.01.2018 r. do 31.12.2018 r. WSZCZYNAJĄCYCH procedurę "Niebieskie Karty" w których osobą wobec której istniało podejrzenie, że doświadcza przemocy była osoba niepełnoletnia (do 18 r. ż.)	
	ROK	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
OGÓLEM	6 193	4 910	4 713	3 966	373	323	338	293
w tym wypełnione przez przedstawicieli Policji	5 665	4 380	4 223	3 465	226	168	199	164
w tym wypełnione przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	399	396	368	371	74	76	68	62
w tym wypełnione przez przedstawicieli komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	35	27	33	25	4	1	4	1
w tym wypełnione przez przedstawicieli oświaty	74	91	70	89	63	75	61	63
w tym wypełnione przez przedstawicieli ochrony zdrowia	20	16	19	16	6	3	6	3

Źródło: Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie

Na podstawie powyższej tabeli należy stwierdzić, że ogólna liczba wypełnionych na terenie całego województwa formularzy „Niebieska Karta – A” w 2018 r. wyniosła 4 910, z czego 3 966

było formularzami wszczynającymi procedurę. Liczba formularzy jest mniejsza niż w latach 2016-2017 (w 2016 – 7 894 Niebieskie Karty, w 2017 r. – 6 193).

Tabela 2. Liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą

rok	ogółem	w tym:		
		kobiet	mężczyzn	małoletnich
2016	9473	6 305	1 422	1 746
2017	7224	4 792	1 003	1 429
2018	5 329	3 669	691	969

Źródło: Raporty Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie za rok 2018

Ofiarami przemocy doświadczanej od osoby najbliższej, podobnie jak w latach ubiegłych, najczęściej są kobiety (w 2017 – 4792, w 2018 – 3 669). Jednocześnie w 2018 roku odnotowano spadek liczby mężczyzn, którzy stali się ofiarami przemocy w rodzinie (spadek o 312 w porównaniu do roku 2017).

Tabela 3. Liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie

rok	ogółem)	w tym:		
		kobiet	mężczyzn	nieletnich
2016	7556	732	6 755	69
2017	5619	442	5 160	17
2018	4 302	325	3 960	17

Źródło: Raporty Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie za rok 2018

Najczęściej, podobnie jak w latach ubiegłych, przemocy wobec osób najbliższych dopuszczali się mężczyźni, których w 2018 roku odnotowano 3 960 (w 2016 – 6755, w 2017 – 5 160). W 17 przypadkach przemocy wobec osób najbliższych dopuściły się osoby nieletnie (w 2016 roku – 69 osób nieletnich, w 2017 – 17).

Tabela 4. Liczba zatrzymanych osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie

rok	ogółem	W tym:		
		kobiet	mężczyzn	nieletnich
2016	2599	144	2 449	6
2017	1912	90	1 820	2
2018	1 339	55	1 281	3

Źródło: Raporty Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie za rok 2018

W 2018 roku odnotowano spadek liczby zatrzymanych w związku z przemocą w rodzinie (w 2016 – 2599, w 2017 r. - 1912) – zatrzymanych zostało 1 339 osób. Ponadto łącznie 727 osób zostało doprowadzonych celem wytrzeźwienia do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub do izb wytrzeźwień, bądź innych placówek.

Tabela 5. Liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu

rok	ogółem	W tym:		
		kobiet	mężczyzn	nieletnich
2016	4948	355	4 583	10
2017	3754	220	3 530	4
2018	2 785	167	2 615	3

Źródło: Raporty Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie za rok 2018

Z analizy danych wynika, iż czynnikiem przyczyniającym się do występowania zjawiska przemocy w rodzinie jest nadużywanie alkoholu. W monitorowanym okresie możemy zaobserwować spadek liczby osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu. Jednocześnie odnotowuje się spadek liczby nietrzeźwych kobiet stosujących przemoc (spadek o 53 w porównaniu do roku 2017).

Funkcjonariusze Policji, w celu udzielenia ofiarom wszechstronnej pomocy, ściśle współpracowali z podmiotami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, z miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, ośrodkami interwencji kryzysowej, centrami pomocy rodzinie, a w przypadku krzywdzenia dzieci również ze szkołami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi

oraz sądami rodzinnymi. Ponadto uczestniczyli w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych dla rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” oraz brali udział w szkoleniach dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 1:

Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Od szeregu lat samorząd województwa wspiera działania mające na celu zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów. Propaguje również działania mające na celu edukację uczniów o zagrożeniach płynących z przemocy w rodzinie, poprzez zlecenie zadań organizacjom pozarządowym w otwartym konkursie ofert.

Szkoła dla rodziców i wychowawców

Według danych, uzyskanych na podstawie ankiet z lokalnych samorządów w roku 2018 program profilaktyczno-edukacyjny „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” realizowany był na terenie województwa w formie warsztatowej przez 36 podmiotów w 25 gminach oraz 12 podmiotów w 9 powiatach. W 2018 r. odbyły się 142 cykle warsztatowe szkoły dla rodziców. Łącznie zajęcia warsztatowe ukończyło 688 osób.

Z uwagi na korzyści, jakie płyną z realizacji ww. programu Samorząd Województwa zaangażował się w działania informujące o możliwości skorzystania z tego typu wsparcia, poprzez rozpropagowywanie ulotek informacyjnych.

Ważną rolę we wspieraniu rodzin z dysfunkcjami pełnią asystenci rodziny oraz pedagodzy ulicy. W roku 2018 w województwie pracowało 171 asystentów rodziny (liczba ta /zmałała o 13 w porównaniu z rokiem 2017), którzy wsparciem objęli 1661 rodziny (w roku 2017 – 2122 rodzin). Natomiast jeśli chodzi o pedagogów ulicy, z uzyskanych z terenu województwa informacji wynika, że w roku 2018 pracowało ich w środowisku 4.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zaproponował w roku 2018, w otwartym konkursie ofert z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zadania do realizacji organizacjom pozarządowym. Działanie to zostało szerzej opisane na stronie 18.

Wskaźniki przyjęte celu szczegółowym 1

Wskaźniki	w latach		
	2016	2017	2018
Liczba dofinansowanych programów jednostek niepublicznych w ramach otwartych konkursów ofert, dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie	4	3	2
Liczba kampanii	4	3	3
Liczba uczestników konferencji, paneli, szkoleń organizowanych przez Samorząd Województwa lub we współpracy z innymi podmiotami	370	317	212

Cel szczegółowy 2:

Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy.

Od szeregu lat Samorząd Województwa inicjuje i dofinansowuje tworzenie w województwie „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci”.

Działalność ww. pomieszczeń jest corocznie monitorowana. Obecnie w województwie funkcjonuje 17 takich pokoi, z czego utworzenie 12 było inicjowane i wspierane finansowo z budżetu województwa.

Poniższe zestawienie obrazuje stan wykorzystania tych pomieszczeń w latach 2016-2018.

Tabela 6. Funkcjonowanie „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci” w Województwie Warmińsko-Mazurskim

Rok	Liczba działających Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci	Pokoje utworzone z inicjatywy województwa	Liczba przeprowadzonych przesłuchań (policyjnych, prokuratorskich, sędziowskich)	Liczba posiedzeń składu sędziowskiego	Liczba przeprowadzonych badań (psychologicznych, pedagogicznych, innych)	Liczba sesji terapeutycznych (w godzinach)
2016	17	12	479	146	560	1408
2017	17	12	518	273	115	577
2018	17	12	367	246	102	883

Źródło: opracowanie własne – dane za rok 2018 uzyskane z placówek prowadzących „Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci”

Z przeanalizowanych danych otrzymanych z instytucji prowadzących „Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci” wynika, iż w roku 2018 liczba prowadzonych przesłuchań policyjnych, prokuratorskich i sędziowskich zmalała o 151 w porównaniu do roku 2017. Wzrosły natomiast o 306 liczba godzin sesji terapeutycznych. Natomiast o 10% zmalała liczba posiedzeń składu sędziowskiego oraz liczba przeprowadzonych badań – o prawie 13%.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 dofinansowano projekty wspierające i aktywizujące, m.in. osoby dotknięte przemocą, ale również aktywizujące sprawców przemocy. W 2018 r. 20 podmiotów realizowało 21 takich projektów, m.in.

1. „Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie w Wydminach”.

Celem projektu jest udzielenie wsparcia dla 120 osób zamieszkującą gminę Wydminy (60 sprawców i 60 ofiar) stosujących oraz doświadczających przemocy domowej poprzez usługi Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie w Wydminach do końca stycznia 2019 r.

Zadania: Punkt Konsultacyjny Osoba Pierwszego Kontakt, poradnictwo specjalistyczne prawne, psychologiczne, rodzinne, asystent rodziny, pracownik socjalny, przemoc domowa, wzmocnienie więzi rodzinnych. Grupą docelową są mieszkańcy gminy Wydminy stosujący lub doświadczający przemocy w rodzinie.

Wartość projektu: 947 837 zł

Wartość dofinansowania: 858 327 zł

Realizatorem projektu jest gmina Wydminy

Realizacja projektu: od 1 stycznia 2017 r. do końca stycznia 2021 r.

2. „WenDo samoobrona i asertywność dla kobiet” – realizator PCPR w Węgorzewie.

W grupie szkoleniowej może uczestniczyć od 8 do 14 uczestniczek zagrożonych przemocą. Wszystkie uczestniczki biorą udział w szkoleniu od samego początku. Szkolenie trwa 12 godzin.

Cele szkolenia:

Nabycie umiejętności skutecznej samoobrony fizycznej, psychicznej i słownej; wzmocnienie poczucia własnej wartości i pewności siebie; nabycie umiejętności radzenia sobie ze strachem; nabycie umiejętności przekazywania spójnego komunikatu mowy ciała i komunikatu werbalnego; rozwinięcie umiejętności podejmowania szybkich decyzji, adekwatnych do sytuacji, w której się znajdujemy i zgodnych ze swoimi możliwościami; umiejętność określania, wyczuwania i szanowania własnych granic jak i granic innych osób; umiejętności głosowych w aspekcie samoobrony.

Metody pracy:

Szkolenie przeprowadzone jest z wykorzystaniem warsztatowych form pracy. Stosowane są interaktywne formy pracy, gdzie nauka odbywa się oparciu o własne doświadczenia i doświadczenia wszystkich uczestniczek zajęć, innych kobiet i dziewcząt. Warsztaty prowadzone są tak, aby nie zmieniając ich celów, uwzględnić indywidualne potrzeby uczestniczek i uwarunkowania grupowe.

3. „Jutro jest dla nas we wspólnej przestrzeni” projekt aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem”.

Projekt realizowany jest przez Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w partnerstwie z Urzędem Miasta i Gminy w Rynie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2014-2020.

Celem projektu jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej 24 osób (15K, 9M), w wieku powyżej 18 lat, zamieszkałych w 100% na obszarze rewitalizacji w mieście Ryn, poprzez objęcie ich w okresie od 01.11.2018 r. do 29.02.2020 r. usługami aktywnej integracji.

W ramach niniejszego projektu uczestnikami będą osoby zagrożone ryzykiem ubóstwa lub wykluczenia społecznego, objęte wsparciem MGOPS, dotknięte problemem uzależnienia lub przemocy w rodzinie.

Realizowane zadania w ramach projektu to: indywidualna ścieżka reintegracji, poradnictwo indywidualne, zajęcia grupowe, kursy i szkolenia zawodowe, staże zawodowe, praca socjalna.

Wskaźniki przyjęte w celu szczegółowym 2:

Wskaźniki	w latach		
	2016	2017	2018
wzrost liczby utworzonych punktów konsultacyjnych i ośrodków wsparcia	l. p.konsult. – 118 l. ośr. wsparcia – 21	l. p.konsult. – 74 l. ośr. wsparcia – 4	l. p.konsult. – 108 * l. ośr. wsparcia – 7 *
liczba nowoutworzonych Niebieskich Pokoi w powiatach	1	0	0
Wzrost liczby osób doświadczających przemocy, które skorzystały z programów wspierających	2 171	2 158	**

* Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego.

** Dane z Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych będą możliwe do uzyskania po przeanalizowaniu ankiet samorządów gminnych PARPA-G1.

Cel szczegółowy 3:

Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Z danych przekazanych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, że:

- W roku 2018 programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie realizowało 17 na 21 powiatów (w tym 2 miasta grodzkie na prawach powiatu). Zadania nie realizowały 4 powiaty: lidzbarski, mrągowski, nowomiejski i szczycieński.

Tabela 7. Liczba osób uczestniczących w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w województwie warmińsko-mazurskim

Powiat	Liczba osób korzystająca z programu					
	2016		2017		2018	
	Rozpoczęło	Ukończyło	Rozpoczęło	Ukończyło	Rozpoczęło	Ukończyło
bartoszycki	22	18	14	14	12	8
braniewski	11	10	9	6	7	4
działdowski	48	48	36	35	39	35
elbląski	4	4	2	2	9	8
m. elbląg	11	10	-	-	12	12
ełcki	11	9	14	13	19	13
giżycki	-	-	3	1	6	5
gołdapski	8	8	15	13	8	8
iławski	39	35	30	24	50	48
kętrzyński	25	21	25	20	20	14
lidzbarski	-	-	15	9	-	-
mrągowski	10	10	5	5	-	-
nidzicki	18	16	13	11	8	7
nowomiejski	10	9	9	9	-	-
olecki	6	4	8	5	11	4
olsztyński	104	104	120	120	110	110
m. olsztyn	20	13	34	25	24	18
ostródzki	20	20	26	26	20	20
piski	6	4	11	5	9	6
szczycki	-	-	-	-	-	-
węgorzewski	9	9	10	10	8	6
Razem	382	352	401	353	372	326

Źródło: Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Udział w programach korekcyjno-edukacyjnym najczęściej biorą mężczyźni. W 2018 r. w powiecie olsztyńskim, ostródzkim oraz w mieście Elbląg, program ukończyły wszystkie osoby, które do niego przystąpiły.

Tabela 8. Liczba osób uczestniczących w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim

Powiat	Liczba osób korzystająca z programu			
	2017		2018	
	Rozpoczęło	Ukończyło	Rozpoczęło	Ukończyło
kętrzyński	9	7	-	-
m. olsztyn	10	10	40	40
olsztyński	12	12	12	12
Razem	31	29	52	52

Źródło: Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W porównaniu do roku 2017, dużo więcej sprawców z miasta Olsztyna wzięło udział w programie psychologiczno-terapeutycznym na co wpływ może mieć stałe włączanie się instytucji pomocowych w szkolenia z zakresu dialogu motywującego osoby stosujące przemoc do zmian.

W 2018 roku program ukończyli wszyscy, którzy do niego przystąpili, co daje większą szansę na budowanie świadomości dot. przemocy i na minimalizowanie tego zjawiska.

Ramowe Programy: ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zwrócił się do gmin z pytaniem w jaki sposób realizują ramowe programy: ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie. Najczęściej pojawiającymi się odpowiedziami były, m.in.:

- kierowanie do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie;
- prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- kierowanie do punktu konsultacyjnego, kampanie edukacyjne, wsparcie psychologiczne, pomoc prawna;
- opracowanie gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Realizacja celu przebiegała w naszym województwie również poprzez organizację od ośmiu lat konferencji „Solidarni przeciw przemocy wobec kobiet – Biała Wstążka”. Konferencje odbywają się w Ramach Kampanii „Biała Wstążka” w okresie światowych 16 Dni przeciw przemocy ze względu na płeć. *Więcej o konferencji, która odbyła się w 2018 r. na stronie 18.*

Wskaźniki przyjęte w celu szczegółowym 3:

Wskaźniki	w latach		
	2016	2017	2018
Wzrost liczby osób uczestniczących w programie korekcyjno-edukacyjnym	352	353	326
Spadek liczby osób po przebyciu programu korekcyjno-edukacyjnego stosujących przemoc	34 osoby powróciły do stosowania przemocy	21 osób powróciło do stosowania przemocy	22 osoby powróciły do stosowania przemocy

Źródło: *Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie*

Cel szczegółowy 4:

Podniesienie kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego inicjuje i dofinansowuje szkolenia dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Szkolenia dla członków zespołów interdyscyplinarnych

- ❖ **W roku 2018** Samorząd Województwa wspierając samorządy gminne w realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przygotował jesienią 3-dniowe szkolenie warsztatowe, przewidziane dla członków i kandydatów do zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Szkolenie odbyło się 17-19.09; 19-21.09; 24-26.09; 26-28.09; 1-3.10; 3-5.10 2018 r. i miało charakter interdyscyplinarny. Wśród uczestników byli przede wszystkim: pracownicy socjalni, członkowie gminnych komisji RPA, asystenci rodziny, policjanci, kuratorzy sądowi i zawodowi.

Łącznie wzięło w nim udział 119 osób.

Szkolenie obejmowało 24 godziny dydaktyczne w 6 grupach warsztatowych po 20 osób. Udział w szkoleniu dot. prowadzenia rozmów z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i osobami ją stosującymi, skierowanym do osób pracujących w grupach roboczych i zespołach interdyscyplinarnych, realizujących procedurę „Niebieskie Karty“ w Giżycku zakładał zdobycie lub pogłębienie wiedzy przez uczestników w następujących obszarach:

- **Aspekty psychologiczne, testy osobowościowe (3h)**
 - Testy osobowości niezbędne do pracy własnej jak i pomocy ofiarom przemocy
 - Bycie osobą godną zaufania
- **Aspekty psychologiczne – warsztaty praktyczne (3h)**
 - Kontrakt z klientem
- **Warsztaty praktyczne (2h)**
 - Praca w grupach – studium przypadku
- **Aspekty psychologiczne przemocy domowej (3h)**
 - Robert Dilts – wartości i przekonania
 - Pytania otwarte i zamknięte. Parafrazowanie
- **Aspekty psychologiczne – ćwiczenia praktyczne (3h)**
 - Efektywne słuchanie
 - Narzędzia coachingowe przydatne w pracy
- **Symulacja zadaniowa (3h)**
 - Ofiary przemocy – portret
 - Rozmowy z osobami doświadczającymi przemocy – najczęściej spotykane problemy w pracy z ofiarami przemocy i metody ich przewycięzania
 - Ćwiczenia w grupie – różne sytuacje – jak właściwie reagować
- **Warsztaty praktyczne (2h)**
 - Metody radzenia sobie ze stresem – mapa marzeń
- **Symulacja zadaniowa (3h)**
 - Sprawcy przemocy – portret
 - Rozmowy z osobami stosującymi przemoc – najczęściej spotykane problemy w pracy ze sprawcami przemocy i metody ich przewycięzania
 - Ćwiczenia w grupie – różne sytuacje – jak właściwie reagować
- **Podsumowanie, pytania, dyskusja (2h)**

Szkolenie przeprowadziła Pani Joanna Winiecka – prawnik oraz akredytowany coach, specjalista ds. przemocy w rodzinie, aktualnie w trakcie doktoratu na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu z zakresu „Ekonomicznych aspektów przemocy domowej”.

Wskaźniki przyjęte w celu szczegółowym 4:

Wskaźniki	w latach		
	2016	2017	2018
Wzrost liczby przeszkolonych osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	179	130	119

Cel szczegółowy 5:

Wzmacnianie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim.

W ramach współpracy z trzecim sektorem, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zaproponował w roku 2018, w otwartym konkursie ofert z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zadania do realizacji organizacjom pozarządowym:

- 1) zorganizowanie w dniach 25 listopada – 10 grudnia wojewódzkich obchodów w ramach kampanii „Biała wstążka” poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet.
- 2) zorganizowanie konferencji mającej na celu upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dwie ze zgłoszonych ofert zdobyły uznanie komisji oceniającej wnioski w konkursie oraz otrzymały dofinansowanie na realizację następujących zadań:

- „Organizacja konferencji upowszechniającej dobre praktyki w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie” organizowana przez Fundację Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna. Konferencja została zorganizowana w Mrągowie i wzięły w niej udział 93 osoby. Zadanie miało na celu: upowszechnianie metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przemocy wobec kobiet poprzez zorganizowaną konferencję inaugurującą obchody Dni Białej Wstążki
- „Zorganizowanie i przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet w dniach 1 listopada – 10 grudnia” realizowane przez Fundację Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna. W ramach tego zadania w listopadzie i grudniu pojawiały się artykuły w Gazecie Olsztyńskiej oraz na stronie internetowej www.wm.pl dotyczące przemocy. Odbiorcami kampanii było ponad 90 000 osób. Zadanie miało na celu: upowszechnianie wiedzy o metodach przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przemocy wobec kobiet poprzez promocję instytucji, organizacji i służb biorących udział w obchodach wojewódzkich Dni „Białej Wstążki”.

Łącznie na realizację ww. zadań przeznaczono 19 570 zł.

Wojewódzka narada gminnych pełnomocników ds. rozwiązywania problemów uzależnień

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego systematycznie organizuje wojewódzkie narady gminnych pełnomocników/koordynatorów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

W dniach 24-25 maja 2018 r. w Kromerowie odbyła się wojewódzka narada pełnomocników/koordynatorów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, przygotowana przez Biuro ds. Uzależnień Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Podczas narady zostały poruszone, m.in. tematy dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Gminom często brakuje wsparcia w realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zwrócił się z prośbą do Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olsztynku o wsparcie w ww. temacie. Na stronie ROPS została zamieszczona instrukcja dot. zakładania „Niebieskiej Karty”, wraz z numerem telefonu, pod którym osoby napotyające trudności na drodze realizacji ww. Procedury, otrzymają wsparcie i potrzebną pomoc.

W naradzie udział wzięło łącznie **57 osób**, głównie gminni pełnomocnicy/koordynatorzy ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, kierownicy ośrodków pomocy społecznej, przewodniczący i członkowie Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych oraz przedstawiciele urzędów miast i gmin.

„Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem”

W roku 2018 po raz kolejny Samorząd Województwa wziął udział w kampanii „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem” informując instytucje świadczące pomoc osobom pokrzywdzonym przepęstwem do włączenia się w akcję.

W czasie 18-24 lutego wszystkie osoby potrzebujące niezbędnej pomocy prawnej, a będące ofiarami przepęstwa, mogły uzyskać ją bezpłatnie w Sądach oraz w wyznaczonych punktach na terenie województwa.

Ankieta dla Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

W styczniu 2019 r. została wysłana ankieta do SOW w Olsztynie, Olecku oraz Elblągu. Z danych przekazanych przez SOW wynika:

Tabela 9. Dane dotyczące Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

ROK	Liczba osób umieszczonych w Ośrodkach			Liczba osób/rodzin umieszczonych w mieszkaniu chronionym
	kobiet	mężczyzn	dzieci	
2016	46	1	53	3/2
2017	54	3	53	2/1
2018	67	2	78	2/1

Źródło: Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Największym problemem zgłaszanym przez Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia jest brak mieszkań chronionych dla osób opuszczających SOW, trudności w pozyskaniu lokalu mieszkalnego przez klientów SOW, milczenie ofiar na temat zaistniałego problemu, niewystarczające oddziaływania na osoby stosujące przemoc, trudności w pozyskiwaniu kadry.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dobrze oceniają współpracę z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jednak zgłaszają problem słabej współpracy z gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, ze względu na braki uregulowań prawnych odnośnie udostępniania informacji na potrzeby osób przebywających całodobowo w SOW lub korzystających z usług doraźnie (SOW Olecko).

Wypracowanie propozycji procedur postępowania w zakresie realizacji zadań szczegółowych wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Pełnomocnik Zarządu ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych uczestniczył na bieżąco w pracach i posiedzeniach Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Wojewodzie Warmińsko-Mazurskim. Zespół ten skupia przedstawicieli różnych instytucji i organizacji w województwie zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Prace Zespołu skoncentrowane są między innymi na wypracowaniu procedur działań, które usprawnią system przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wskaźniki przyjęte w celu szczegółowym 5:

Wskaźniki	w latach		
	2016	2017	2018
Wzrost liczby „dobrych praktyk” w zakresie współpracy pomiędzy podmiotami	13	14	21
Wzrost liczby zawiązanych partnerstw	1	1	2
wzrost liczby gmin i powiatów włączających się w obchody Dni Walki z Przemocą „Biała Wstążka” i „Otwarte Drzwi”	65	65	61
Wzrost liczby uczestników spotkań w SOW *	6	4	5*

** udział w spotkaniach Zespołów Interdyscyplinarnych i grup roboczych; wizyta studentów UWM; udział w konferencjach, itp. Pracownicy Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie systematycznie zapraszani są do udziału w naradach pełnomocników ds. profilaktyki uzależnień oraz w szkoleniach z zakresu przemocy w rodzinie, co umożliwia im wymianę doświadczeń z osobami, które zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.*

Źródło: dane własne

Cel szczegółowy 6:

Podniesienie wrażliwości społecznej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Samorząd Województwa od 8 lat systematycznie organizuje wojewódzkie konferencje „Solidarni przeciw przemocy wobec kobiet – Biała Wstążka”.

23 listopada 2018 r. odbyła się VIII Wojewódzka Konferencja w ramach Kampanii „Biała Wstążka”, zorganizowana przez Fundację Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna, dofinansowana przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w kwocie 9.675 zł. W konferencji pod hasłem „**Współczesne oblicza przemocy**” wzięły udział 93 osoby. Fundacja otrzymała dofinansowanie na zorganizowanie konferencji w ramach otwartego konkursu ofert. Relacja z konferencji znalazła się w Gazecie Olsztyńskiej, tygodnikach lokalnych oraz na stronie internetowej Gazety Olsztyńskiej. Konferencja została dofinansowana ze środków Samorządu Województwa.

Corocznie podczas konferencji odznaczeni przez Marszałka Województwa zostają osoby, które swoją pracą i zaangażowaniem w niesienie pomocy kobietom pokrzywdzonym, w sposób szczególny zasłużyli na wyróżnienie.

W roku 2018 Warmińsko-Mazurskimi Kawalerami „Białej Wstążki”, zostali:

1. Burmistrz Nowego Miasta Lubawskiego;
2. Redaktor Naczelny Gazety Nowomiejskiej;
3. Dzielnicowy Zespołu Dzielnicowych w Biskupcu, Rejonu VII Rewiru Dzielnicowych Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
4. Komendant Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
5. I Zastępca Komendanta Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
6. Dzielnicowy Zespołu Dzielnicowych w Biskupcu, Rejonu VI Rewiru Dzielnicowych Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
7. Młodszy aspirant w Komendzie Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim: dzielnicowy Rejonu I na terenie Nowego Miasta Lubawskiego;
8. Starszy Dzielnicowy Rejonu II Rewiru Dzielnicowych Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
9. p.o. Dzielnicowy Rejonu IV Rewiru Dzielnicowych Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
10. Dzielnicowy Zespołu Dzielnicowych w Biskupcu, Rejonu VIII Rewiru Dzielnicowych Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim;
11. Specjalista Pracy Socjalnej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Grodzicznie.

Akcja „Otwarte Drzwi”

Samorząd Województwa w roku 2018 podjął inicjatywę pod nazwą „Otwarte Drzwi” i zaplanował na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zorganizowanie tego wydarzenia w dniu 1 grudnia.

Pismo zachęcające do włączenia się w kampanię zostało rozesłane do 250 instytucji, a 61 z nich zadeklarowało swój udział w akcji. W tym dniu, osoby dotknięte przemocą w rodzinie mogły skorzystać z porady psychologa, prawnika, terapeuty, dostały także możliwość założenia Niebieskiej Karty.

Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny

Co roku, odpowiadając na potrzebę wzmocnienia rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu, przedsięwzięcie koncentruje się wokół innego aspektu życia rodzinnego i społecznego. Podczas dni podejmowane są tematy profilaktyki przeciwdziałania najistotniejszym problemom rodziny, w tym przemocy. W 2018 roku Dni Rodziny odbyły pod hasłem „Rodzina – Dom – Ojczyzna”.

Przygotowania do organizacji Dni Rodziny rozpoczynają się już w listopadzie roku poprzedzającego dane przedsięwzięcie. Wtedy to, na spotkaniu zespołu programowego, wybierane jest hasło przewodnie. Kolejne spotkania robocze odbywają się w lutym oraz kwietniu. Systematyczny kontakt z lokalnymi organizatorami oraz szeroka promocja (poprzez biuletyn wydawany dwa razy do roku i plakat) przedsięwzięcia sprawia, że każdym Warmińsko-Mazurskim Dniom Rodziny towarzyszy wiele różnorodnych inicjatyw.

W 2018 roku, w ramach Dni Rodziny tj. między 11 maja, a 15 czerwca, odbyło się ponad tysiąc wydarzeń, m.in.: wykładów, warsztatów, lekcji w szkole, festynów, imprez sportowych, rajdów rodzinnych, w których organizację zaangażowało się ponad tysiąc różnych podmiotów.

Co roku obchody Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny rozpoczynają się uroczystą Inauguracją około 15 maja. Konferencję organizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we współpracy z Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego i współdziałale Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego. Rokrocznie uroczystości towarzyszą wystąpienia członków komitetu honorowego oraz wykłady inauguracyjne.

Obchody Dni Rodziny kończy uroczyste Zakończenie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. W 2018 roku gospodarzem Zakończenia było miasto Bartoszyce.

Działalność profilaktyczna Policji

W monitorowanym okresie na terenie województwa przedstawiciele różnych podmiotów, a szczególnie funkcjonariusze Policji prowadzili działalność profilaktyczno-edukacyjną w celu ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.

Poniżej kilka przykładowych przedsięwzięć, działań zorganizowanych w 2018 r.:

- Funkcjonariusze ***Komendy Powiatowej Policji w Elku*** aktywnie włączyli się w organizowaną przez lokalny samorząd kampanię „Biała Wstążka - Stop Przemocy wobec Kobiet” realizowaną w ramach projektu „Rodzina – dobre relacje”. W ramach tej inicjatywy policjanci nosili przypięte do munduru służbowego białe wstążki. W trakcie trwania kampanii zorganizowano Dzień Otwartych Drzwi, podczas którego w godzinach 8:00-20:00 dyżur pełnili dzielnicowi oraz policjanci Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego. Problematykę przemocy włączono w tematykę spotkań z młodzieżą szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Zorganizowano również prelekcje poświęcone tematyce przeciwdziałania przemocy, skierowane do rodziców i opiekunów. Policjanci uczestniczyli także w konferencji podsumowującej kampanię „Białej Wstążki - Stop Przemocy wobec Kobiet”.

- ***Komenda Powiatowa Policji w Gołdapi*** – na terenie działania Komendy przeprowadzono projekt o nazwie „POWIEDZ NIE NA POMARAŃCZOWO 19 dni kampanii przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży”. Przypominano o bezpieczeństwie, wolności, godności i szacunku – prawach do nich każdego człowieka. W tę kampanię wpisuje się również problem

przemocy rówieśniczej. W szkołach podstawowych na terenie powiatu odbyły się lekcje wychowawcze i pogadanki z zakresu profilaktyki i agresji i przemocy (z naciskiem na przemoc powodowaną stereotypami i uprzedzeniami). Zorganizowany został również „Pomarańczowy Dzień” w trakcie którego rozdawano dzieciom i nauczycielom mandarynki z domalowaną uśmiechniętą buźką (kolor pomarańczowy). W tym dniu uczniowie przyszli do szkoły ubrani na pomarańczowo lub z pomarańczowymi akcentami w ubiorze, jako ostrzeżenie i protest przeciwko jakiegokolwiek przemocy stosowanej wobec dzieci jak również przemocy stosowanej przez dzieci wobec dzieci. Spotkania odbyły się w: Szkole Podstawowej nr 1, Szkole Podstawowej nr 3, Szkole Podstawowej nr 2, Szkole Podstawowej, Przedszkolu Samorządowym.

- **Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie** – policjanci spotkali się z cudzoziemcami mieszkającymi w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Warmińsko-Mazurskim Oddziale Straży Granicznej w Kętrzynie. Policjanci rozmawiali z mieszkańcami na temat bezpieczeństwa oraz informowali co zrobić by nie stać się ofiarą przestępstwa i jak działać w przypadku zagrożenia. Omówili także procedurę "Niebieskie Karty", która jest jedną z form pomocy rodzinom dotkniętym przemocą i która jest realizowana oprócz policji, również przez inne instytucje.

- **Komenda Powiatowa Policji w Mrągowie** – Akcja „One Billion Rising”/„Nazywam się Miliard”. Celem akcji było nagłośnienie problemu przemocy wobec kobiet i zaprotestowanie przeciwko temu zjawisku. Podczas akcji zgromadzonym przed budynkiem Centrum Kultury i Turystyki „Zodiak” w Mrągowie uczestnikom zaprezentowano materiały informacyjne dotyczące światowej akcji i przekazano materiały informacyjne w postaci ulotek i książeczek dot. „Przemoc seksualna wobec dzieci”. Następnie trenerka Zumby poprowadziła wszystkich zgromadzonych do tańca w rytm piosenki „Break The Chain”, by w ten sposób okazać solidarność i wsparcie dla wszystkich kobiet na świecie, które doświadczają przemocy. W akcji uczestniczyło około 200 osób. W ramach realizacji tego zadania na stronie Komendy Powiatowej Policji w Mrągowie w zakładce „Przemoc w rodzinie – informator” zostały opublikowane dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Dodatkowo umieszczono wszelkie informacje dot. przemocy w rodzinie jak również problemu alkoholowego. Na stronie internetowej KPP w Mrągowie dostępna jest również zakładka: „Polska Karta Praw Ofiary” oraz „Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw”, gdzie są odnośniki do strony www.pokrzywdzeni.gov.pl, która stanowi źródło informacji o polskim systemie prawnym, jak również dostępnych formach pomocy pokrzywdzonym przestępstwem. Na stronie dostępny jest również „Informator dla pokrzywdzonego”, który stanowi bezpłatny dostęp do podstawowych informacji prawnych oraz zbiór praktycznych porad dot. praw przysługujących pokrzywdzonym przestępstwem oraz poradnik pn. „Poradnik dzielnicowego – przemoc w rodzinie”.

Wskaźniki przyjęte w celu szczegółowym 6:

Wskaźniki	w latach		
	2016	2017	2018
Liczba dofinansowanych programów jednostek niepublicznych w ramach otwartych konkursów ofert, w celu podniesienia świadomości na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	4	3	2
Liczba kampanii	4	3	3
Liczba uczestników konferencji i seminariów dotyczących przemocy organizowanych przez Samorząd Województwa lub we współpracy z innymi podmiotami	370	317	212

W załączeniu wnioski i rekomendacje wynikające z realizacji w 2018 r. „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020”.